

VÁLKA NENÍ SPORT

Stephen D. Mosher

přeložil Ondřej Besperát

Ze všech forem populární kultury jsou sport a hudba těmi nejúčinnějšími formami reprodukce emotivních a nostalgických nálad společnosti. Obě hrají ústřední roli v procesu diskurzivní konstrukce "války proti teroru" (*war against terror*), kterou Spojené státy americké vedou od 11. září 2001.

Svět sportu, jenž je mnohem úspěšnější ve sjednocování občanů než politický diskurs, převzal při aktivizaci lidí pro podporu "*spravedlivé a vznešené věci*" (*just and noble cause*) vedoucí úlohu. George W. Bush se veřejně ukázal na troskách obchodního centra ("*ground zero*"), v Pentagonu i v západní Pensylvánii, aby tuto kampaň podpořil. Všechna tato vystoupení však blednou ve srovnání s významem jeho přítomnosti na finále Světové série baseballu (World Series), na tradičním mači amerického fotbalu "pěchota versus námořnictvo", na národním finále Ligy amerického fotbalu (Super Bowl) a posledně při zahajovacím ceremoniálu zimních olympijských her v Salt Lake City.

Dobře si vědom skutečnosti, že onu páteční noc v polovině února sleduje v televizi více než šest set milionů lidí po celém světě, prezident Bush nejprve přihlížel, jak olympionikové, policisté a hrdinní požárníci pateticky přinášejí nyní tak slavnou roztrhanou vlajku, jež vlála nad Světovým obchodním centrem (stejně jako nad stadionem Yankee během Světové série a nad stadionem v New Orleans během Super Bowl). Poté, jako první politik v dějinách, porušil přísný olympijský protokol, když před ustálenou zahajovací formulku vložil větu: "*V zastoupení hrdého, odhodlaného a vděčného národa...*" Nezdálo se však, že by prezidentovi, televizní síti NBC nebo americké veřejnosti vadilo, že tím byla kompromitována integrita této nejslavnější mezinárodní sportovní události jako nepolitické slavnosti. Ještě nestoudněji manipulativní pak bylo prezidentovo rozhodnutí pronést tato slova nikoliv z centrálního pódia, nýbrž ze středu týmu sportovců Spojených států, což mělo naznačovat, že prezident není o nic významnější než kdokoli jiný a že "*tým*", který je "*jednotný*" (*united*) ve svém snažení, nemůže být nikdy poražen. V interview s reportérem NBC Bobem Costasem prezident také světu odhalil, že když povzbudivě promlouval k olympionikům, ukončil svou řeč dnes slavnou frází: "*Let's roll!*"¹ Tato slova, použitá pasažéry osudného letu nad Pensylvánií těsně předtím, než zmařili pokus teroristů narazit do samého Bílého domu, se v uplynulých šesti měsících stala neoficiálním válečným pokřikem Ameriky. Toto zvolání bylo používáno na podporu války, jako výzva k dobročinnosti, při prodeji automobilů a — ano, je to tak, i pro povzbuzení sportovců v jejich úsilí o dosažení nejlepších výkonů.

Nesčetněkrát se v televizních sportovních přenosech objevili představitelé pop-music, aby propůjčili své písně ve prospěch úsilí namířeného proti terorismu. Na Super Bowl v New Orleansu například zpívala skupina U2 svou píseň "Kde ulice nemají jména" (*Where the Streets Have No Names*),² zatímco jména téměř tří tisíc obětí z 11. září byla promítána na obrovské, do nebes tyčící se plátno, což umožnilo velmi účinně sdělit, že americkou věc

¹ Pozn. překl.: Český překlad "*Jdeme na to!*" zdaleka nevystihuje všechny významy a neuchovává emoční náboj, jež tato fráze v americké angličtině nese. Toto zvolání je možno slyšet v mnoha amerických válečných filmech ve vypjatých situacích, kdy si jednotka vojáků dodává odvahy k vykonání nebezpečného úkolu, aby protivníka dokázala svou energií a rychlostí doslova "převálcovat". Tak trochu jako parní válec (*steam-roller*). Fráze však nemá pouze válečné konotace. Užívá se jí jak ve sportu, tak při rockových koncertech (*rock'n'roll*), i jinde. Její původ lze pravděpodobně hledat v montážních halách amerických automobilek počátku století, kdy bylo třeba roztocit (*roll*) výrobní pásy, chrlící nové automobily rychle a neustále.

² Pozn. překl.: úplný text písně lze nalézt například na <http://www.stormloader.com/klm/streets.html>.

podporuje celý svět. Creedovo vystoupení s písní "Má oběť" (My Sacrifice)³ v poločase utkání amerického fotbalu na Den díkůvzdání evokovalo schválení amerického patriotismu náboženskou (křesťanskou) obcí. Píseň R. Kellyho "Na světě nejlepší" (The World's Greatest),⁴ původně napsaná pro film Michaela Manna o Muhammadu Alim, byla pro zahajovací ceremoniál olympijských her upravena jako spirituál, čímž bylo naznačeno, že všichni Američané, dokonce i ti politicky nejméně svéprávní z nich (Afroameričané), chtějí, aby svět věděl, že *my* jsme jednotní.

Ze všech písní, které byly během této národní krize použity k oslovení srdcí Američanů, nebyla žádná tak úspěšná jako "Bůh žehnej Americe" (God Bless America)⁵ Irvinga Berlina. Tato nyní všudypřítomná píseň se stala neoficiální hymnou Spojených států. Poprvé byla zpívána v prodloužení sedmé směny na zápasech baseballové ligy (Major League) v průběhu září a října. Od té doby zazněla během téměř všech televizních sportovních přenosů. Je to však píseň s problematickou minulostí. Berlin ji v roce 1938 napsal se záměrem obrátit pozornost izolacionistického národa k bouřkovým mrakům shlukujícím se nad Evropou v předvečer druhé světové války. Je to píseň militantní, možná i šovinistická, jež naznačuje, že Bůh upřednostňuje jednu zemi před všemi ostatními. Jako odpověď Berlinovi napsal Woody Guthrie, folkový zpěvák a politický aktivista, píseň "Tato zem je tvou zemí" (This Land Is Your Land),⁶ jež oslavuje přírodní krásy a štedrost Ameriky, ale zároveň se ptá, zda americký národ, čelící právě velké hospodářské krizi, má odvahu a sílu zachránit svou vlastní rozvrácenou společnost.

Duel mezi těmito dvěma písněmi odehrávající se před několika válkami a před více než půl stoletím prozrazuje, že na to, co tvoří americký patriotismus, mohou existovat rozdílné názory. To je mrazivou připomínkou, že útoky z 11. září se neodehrály v politickém vakuu či bezdůvodně. Úporná snaha vlády charakterizovat terorismus skrze masmédia jako "*čisté zlo*" (*pure evil*) ztrácí sílu, pokud si uvědomíme, že mnozí z obyvatel světa nazírají na Spojené státy jako na národ utlačovatelský.

První pokus o "prodej" války byl označen jako "*nekonečná spravedlnost*" (*infinite justice*). Toto označení bylo velmi rychle zavrženo, když se ukázalo, že muslimského světa by se spojení těchto dvou slov velmi dotklo. Poněkud nejasné označení, jež je nahradilo — "*trvalá svoboda*" (*enduring freedom*) — představuje pro anglicky mluvící lidi sémantický problém, neboť se musí rozhodnout, zda je to "svoboda", která nad teroristy zvítězí a přežije je, nebo zda jsou to oni, lidé, kteří to musejí vydržet a trpělivě snášet svobodu tak, jak ji vymezí vláda Spojených států. Zamýšlen byl jistě ten první význam, ale druhý se v průběhu času stává stále relevantnějším. A skutečnost, že prezident Bush ve své Zprávě o stavu unie v lednu 2002 užil výrazu "*osa zla*" (*axis of evil*), rozhodně vytvořila celou řadu problémů v oblasti public relations, jež Spojeným státům komplikují další "prodávání" války.

A to vše se dostává na televizní obrazovky, čtyřicet hodin denně, sedm dnů v týdnu. Kabelové zpravodajské společnosti — Fox, CNN, MSNBC — a další umísťují americké vlajky a klíčové narážky do každého zpravodajského bloku tak, aby divákům bylo neustále připomínáno, že Amerika je ve válce. Fráze jako "*Útok na Ameriku*" (*Amerika Under Attack*), "*Válka s terorem*" (*The War on Terror*), "*Vyhledávání zla*" (*Seeking Out Evil*) jsou zcela běžné. Neúnavně běžící textové zpravodajství vnucuje divákům neustálý přehled o počtu mrtvých v ruinách obchodního centra a v Afghánistánu. Skutečnost, že tato válečná kampaň nebyla konzultována s Kongresem, se pro média nezdá být problémem. Že by snad oficiálně vyhlášená válka odhalila svou komplikovanost a problematičnost a otevřela toto drama veřejné debatě?

Proto se zdá být výhodnější vést tuto bitvu se zlem raději za pomoci emocí než rozumu.

³ Pozn. překl.: úplný text písně lze nalézt na <http://www.angelfire.com/fl5/creedextreme/lyricsw.html#MySacrifice>.

⁴ Pozn. překl.: úplný text písně lze vyhledat na <http://display.lyrics.astraweb.com>.

⁵ Pozn. překl.: úplný text písně lze nalézt například na <http://ingeb.org/songs/godbless.html>.

⁶ Pozn. překl.: úplný text písně lze nalézt na <http://www.geocities.com/Nashville/3448/this12.html>.

Využití sportovních událostí, jako jsou Světová série, Super Bowl a olympijské hry v Salt Lake City, slouží tomuto účelu znamenitě. V průběhu několika hodin po neštěstích 11. září byly ve Spojených státech v podstatě všechny sportovní události odloženy. To umožnilo přípravu promyšlené a kontrolované reakce americké veřejnosti. Představitelé sportovních svazů a organizací si byli vědomi emocionálního potenciálu sportu. Společně se sportovní svazy rozhodly, že umístění amerických vlajek na dresy hráčů (bez ohledu na jejich občanství) převáží nejdůležitější občanské právo této společnosti — právo svobody projevu. A společně sport a zábavní průmysl semknuly veřejnost, a to pro věc, kterou se většina lidí nesnaží nijak pochopit.

Úplně stačí, že je národ sjednocen ve svém pocitu oběti. Úplně stačí být nenáviděn. Zjišťovat důvody, proč nás *oni* nenávidí, to by bylo příliš náročné na čas a energii.

A tak po šesti měsících, vtaženi do tajných operací proti státům podporujícím terorismus, se stínovou vládou jednající na tajných místech pod pohořími Virginie, sedí americký národ před svými obrazovkami a sleduje válku, jako by to byl baseballový zápas. Dokud nepřítel pokračuje v boji, nejde o to, že bomby dopadající na Afghánistán způsobují "*vedlejší škody*" (*collateral damage*), jež přinášejí více nevinných obětí, než bylo těch, kteří zahynuli v sutinách dvojčat. Dokud je *naše* touha po vítězství vyjadřována skrze zlaté medaile a písně, pak "*Trvalá svoboda*" (*Enduring Freedom*) degraduje svobodu, tuto nejcennější podobu bytí, na pouhou hru.

Jediné, na čem záleží, je skóre a to, že *my* jsme tou stranou vítěznou.

Stephen D. Mosher (*1949) [smosher@ithaca.edu]
Department of Sport Studies, Ithaca College,
Ithaca, NY, Spojené státy americké

Irving Berlin: God Bless America (extrakt)

While the storm clouds gather far across the sea,
Let us swear allegiance to a land that's free,
Let us all be grateful for a land so fair,
As we raise our voices in a solemn prayer:
God Bless America.
Land that I love
Stand beside her, and guide her
Thru the night with a light from above.
From the mountains, to the prairies,
To the oceans, white with foam
God bless America
My home sweet home.
[...]

Woody Guthrie: This Land Is Your Land (extrakt)

This land is your land, this land is my land
From the redwood forest to the New York island.
From the snow-capped mountains to the Gulf Stream waters
This land is made for you and me.
As I go walkin' my ribbon of highway
I see all around me my blue blue skyway
Everywhere around me the wind keeps a-whistlin'
This land is made for you and me.
[...]

U2: Where the Streets Have No Name (extrakt)

I want to run
I want to hide
I want to tear down the walls
That hold me inside
I want to reach out
And touch the flame
Where the streets have no name
I want to feel sunlight on my face
I see the dust cloud disappear
Without a trace
I want to take shelter from the poison rain
Where the streets have no name
Where the streets have no name
Where the streets have no name
We're still building
Then burning down love
Burning down love
And when I go there
I go there with you
It's all I can do
[...]

Creed: My Sacrifice (extrakt)

[...]

When you are with me
I'm free...I'm careless...I believe
Above all the others we'll fly
This brings tears to my eyes
My sacrifice
We've seen our share of ups and downs
Oh how quickly life can turn around in an instant
It feels so good to reunite
Within yourself and within your mind
Let's find peace there
[...]

R.Kelly: The World's Greatest (extrakt)

I am a mountain, I am a tall tree, oh
I am a swift wind sweepin' the country
I am a river down in the valley, oh
I am a vision and I can see clearly
If anybody asks you who I am
Just stand up tall
Look 'em in the face and say
I'm that star up in the sky
I'm that mountain peak up high
Hey, I made it
I'm the world's greatest
And I'm that little bit of hope
When my back's against the ropes
I can feel it
I'm the world's greatest
[...]